

POLÍTICA

Els 'exilis' de Lluís Companys durant la Guerra Civil

L'expressió president va plantejar-se marxar a l'estranger diverses vegades entre el 1936 i el 1938

JOAN ESCULIES
BARCELONA

“És aleshores quan Companys amenaça d'exiliar-se –ell i el seu govern– a França!” D'aquesta manera succincta, Jaume Miravittles esmenta a les seves memòries (*Gent que he conegut*, premi Josep Pla 1979), un pensament molt poc conegut del president de la Generalitat durant la Guerra Civil.

Després de la seva intervenció a Catalunya arran dels Fets de Maig de 1937, el govern de la República va començar a recuperar les competències extraestatutàries que la Generalitat havia assumit en començar la guerra. El govern Companys, però, va queixar-se que la República pretenia també apoderar-se d'algunes d'estatutàries.

L'agost del 1938, la pugna entre el govern Companys i el de Juan Negrín va arribar al zenit quan el socialista canari va plantejar l'aprovació de tres decrets que ERC va considerar que envaïen atribucions de la Generalitat. Com a protesta, el seu ministre de Treball i Assistència Social, Jaume Aiguader, va dimitir del govern Negrín.

Segons Miravittles, aleshores comissari de propaganda de la Generalitat, Lluís Companys va plantejar-se d'anar més lluny. El 3 de desembre del 1971, mentre preparava les memòries, el periodista figuerenc va escriure al president Josep Tarradellas donant algun detall més de l'episodi. En la carta, que ha localitzat aquest diari a l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, Miravittles diu que els decrets de Negrín van provocar “una decisió radical de Companys d'exiliar-se ell i tot el govern”. I que ell, com a propagandista, “hauria d'ésser el qui portaria el document [de la dimissió del govern] a coneixement dels ambaixadors instal·lats a Barcelona”. És a dir, Companys es va plantejar una mena d'envit desesperat davant la reassignació de competències i l'arraconament del seu govern per deixar en evidència Negrín.

Una interpretació diversa

L'episodi perfila el pensament del president de la Generalitat durant la guerra, en un moment en què els seus moviments van ser objecte de múltiples travesses i van ser llegits en nombroses claus, tant pels partits i organitzacions republicanes com pel bàndol sollevant i els diplomàtics estrangers. Precisament, les diverses interpretacions de l'actuació de Companys es podran resseguir a l'assaig sobre el paper geopolític de Catalunya en els anys trenta d'Arnau González Vilalta, *Catalu-*

El president de la Generalitat Lluís Companys durant una visita a Madrid l'any 1937. VIDAL / EFE

ña en la crisis europea (1931-1939). ¿Irlanda española, URSS mediterránea o peón francés?, que publicarà l'editorial Milenio a la tardor.

El professor de la Universitat Autònoma de Barcelona fa anys que recerca en fons diplomàtics. El comissari de l'exposició “*Une Catalogne indépendante?*” *Geopolítica europea i Guerra Civil Espanyola (1936-1939)* de fa dos anys al Memorial Democràtic i el recent assaig *The illusion of statehood: perceptions of Catalan independence up to the end of the Spanish Civil War* (Sussex, 2019) són el resultat d'aquesta feina. El volum en preparació l'ampliarà.

Lluís Companys hi tindrà un paper destacat. Entre la informació aportada, González Vilalta ressegueix els diferents exilis del president de la Generalitat. A principis de desembre del 1936, per exemple, el dirigent va emprendre un viatge per participar en un míting a París però, arribat a la frontera, va haver de recular. L'historiador planteja diversos motius per a la suspensió del viatge “per raons desconegudes”. ¿Va ser la FAI qui va amenaçar-lo amb atemp-

1938
Va estudiar marxar per protestar contra la centralització de Negrín

Missiva
Miravittles va demanar per carta a Tarradellas informació sobre el fet

tar en contra seu si ho feia, creient que pretenia fugir, com deien fonts hongareses? ¿O el president no va entrar a França perquè, com apuntava el consolat dels Estats Units, es temia per un atemptat feixista?

L'assaig també apunta que, passats els Fets de Maig de 1937, el cònsol suís a Barcelona, Adolphe Gonzenhach, va plantejar que Companys considerava la possibilitat de “dimitir i retirar-se a Suïssa”. El novembre d'aquell any, el trasllat del govern Negrín de València a Barcelona va disgustar profundament Companys. Va creure que el moviment contribuiria a rebaixar el seu poder i va amenaçar amb abandonar el càrrec com a protesta. Quan aquell mes va viatjar a Brussel·les per visitar al seu fill Lluís, internat en un sanatori, els rumors sobre la possibilitat que no tornés van tornar a les cancelleries.

Un gest difícil d'acceptar

L'abril del 1938, amb l'arribada de les tropes rebels a Vinaròs que tallava la comunicació entre Barcelona i València, i amb el trasllat a París de l'esposa del president, Carme Ba-

llester, el consolat francès a Sant Sebastià va reportar que la premsa franquista sostenia la possibilitat que Companys la seguís i “còmodament instal·lat a França, provaria de vendre Catalunya per, al mateix temps, afrancesar-la”.

L'agost d'aquell any va produir-se l'episodi descrit en començar. L'amenaça de Companys d'exiliar-se amb el Govern no es va concretar “per circumstàncies diverses”, segons Jaume Miravittles. Hauria estat un gest difícil d'acceptar pels consellers del PSUC, que donaven suport a Negrín. En tot cas, escrivint a Tarradellas el figuerenc volia que ell li ampliés l'episodi. “¿M'ho podràs confirmar i completar, tot això?”

L'aleshores president de la Generalitat a l'exili va respondre-li el 10 de desembre del 1971 en una carta de dotze pàgines. Conscient que aquella era una informació sensible, però, va defugir la qüestió. Miravittles no va insistir i ho va deixar com la simple frase que apareix a *Gent que he conegut*. El nou treball de González Vilalta servirà per entendre millor el moment en què Companys va valorar exiliar-se. ■